

УДК 321.7:316.32

*Бабкіна Ольга Володимирівна,
доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри політичних наук НПУ імені М.П. Драгоманова*

ДЕМОКРАТИЧНА ПОЛІТИКА ЯК ІМПЕРАТИВ СУЧАСНОГО ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

У статті розкрито суперечливу сутність політики в умовах сучасного глобального розвитку. Окреслено ознаки і значення демократичної політики, її духовного наповнення. Запровадження механізмів демократичної політики передбачає реалізацію принципу поділу влади, внесення змін до Конституції України, реформування виборчої системи, зміцнення нових інститутів та форм реалізації прав громадян тощо. Особлива увага приділяється розробці і поширенню неконфронтаційної концепції політики як соціального явища, подолання пануючого ставлення до неї як до боротьби, чи змагань за пріоритети.

Ключові слова: політика, демократична політика, духовність, імперативи глобального розвитку, поділ влад.

Сьогодні після трагічних подій, які пережила Україна останнім часом ще більш переконливим можна вважати аксіому про те, що політика і духовність є абсолютно необхідними і взаємодоповнюючими явищами сучасного світу, що бездуховна, аморальна, антигуманна та нелюдська політика не має майбутнього, а її суб'єкти, або ті, хто претендували на роль політичної еліти України, не тільки відходять в минуле, але відходять безславно, і навіть у якості злочинців проти свого народу.

Матриця нашої доповіді була декілька разів перекроєна – події змінювалися настільки динамічно, що потребували пояснення і прогнозування: від аналізу феномену масового громадянського протесту, який розпочався вже наприкінці листопада минулого року, його широкої соціальної бази (молоді, студентства, середнього класу, представників національного підприємництва і крупного капіталу, інтелігенції та взагалі більшості українського суспільства – наявності національної, демократичної та соціальної складових, включеність різних соціальних верств та поколінь). Згодом, коли громадянський протест перейшов в більш радикальну фазу – громадянського спротиву, поглиблення політичної кризи, актуальними стали питання можливих варіантів вирішення та виходу з неї, що водночас потребувала розуміння тих помилок, які були допущені попередньою владою у відносинах з українським суспільством, які призвели до її повної делегітимізації, поглиблення політичного відчуження та радикальних політичних протестів.

Вважаємо, що однією з причин такої кризи стало спотворення та невиконання суб'єктами політичної верхівки основних об'єктивних функцій політики: артикуляція, інтеграція та узгодження інтересів різних суспільних груп задля збереження цілісності суспільства, комунікативної функції, яка полягає в тому, що комунікація являється базовим процесом, який організовує суспільство для рішення конкретних цілей, тому тільки таким чином досягається консенсус і раціоналізуються взаємозв'язки між суспільством і владою. У випадку, коли такий консенсус відсутній, а вихід із ситуації поглиблення політичного відчуження може бути в раціоналізації політичної сфери, що означає усунення таких владних відносин, які перешкоджають усвідомленому розв'язанню та консесуальному врегулюванню конфліктів. Мінімізація адміністративного впливу влади на всю систему прийняття політичних рішень з одночасною максималізацією їх взаємодії через дискурс є гарантією розвитку демократичних цінностей та обов'язковим показником легітимності влади.

В умовах демократизації як однієї з тенденцій сучасного світового розвитку актуальною є розробка і поширення неконфронтаційної концепції політики як соціального явища, подолання пануючого ставлення до неї як до боротьби, чи змагань за пріоритети. До

змісту нової концепції демократичної політики, яка поширюється у сучасному світі, входять зокрема такі положення:

стабільність суспільства можлива тільки як співіснування різних за інтересами соціальних груп;

політика – це не сама тільки наука перемагати, а ще й мистецтво жити разом; справжнім, не ілюзорним успіхом і перемогою тут є перемога усіх;

звернення до насильства є проявом внутрішньої слабкості; справжні громадянські чесноти полягають не у політичній зятості, а у шануванні та захисті громадянського суспільства.

Політику розглядають як царину людського життя, в якій виявляються відмінності інтересів різних соціальних груп, де ці інтереси стикаються один з одним, протиставляються, змагаються між собою, але водночас відбувається і їх взаємоузгодження. Отже, у підґрунті політики лежать багатоманітні політичні інтереси.

Всезагальний інтерес є спільним для всіх, вищим і більш значущим, більш важливим і правдивим, ніж окремі групові інтереси. Це інтерес, задоволення якого є потребою цілого суспільства, а значить таким, що вимагає беззастережного підкорення, постає як обов'язковий для всіх, всезагальний. Таким чином політика виступає засобом організації і підтримання певного порядку в суспільстві, узгодження інтересів окремих спільнот, знаряддям можливого у даних історичних умовах вирішення суспільних суперечностей. Здійснювана як окреме прагнення одних впливати на ціле суспільство, політична царина суспільної життєдіяльності реалізує ще й необхідність підпорядковувати індивідуальні, часткові (групові) інтереси інтересові загальному, а саме – збереженню єдності й цілісності розширеного суспільства.

Як показує досвід різних часів політичну перемогу здобуває зрештою той, хто не підмінював загальний інтерес своїм корпоративним, а й насправді представляє й відстоює всезагальний інтерес. Перш за все, збереження цілісності розширеного суспільства, здійснення процесів його життєдіяльності, виробництва, обміну, набуття знань, розвитку культури тощо. Цивілізовані суспільно-політичні процеси стають реальністю, коли формується загальне розуміння, що в сучасному складному світі будь-яка проблема може бути вирішена тільки на ґрунті загальної згоди, а не домінування якоїсь однієї позиції.

Політику можна вважати демократичною лише до тих пір, доки «критична» громадськість лишається здатною ефективно продукувати політичну ініціативу, контролювати діяльність влади, а влада буде легітимною тільки за умови належного «раціонального» функціонування інститутів громадянського суспільства. Розвинене громадянське суспільство є як джерелом, так і наслідком політичної і громадянської активності суспільства, що утворює міцний фундамент демократії.

Найактуальнішою проблемою сьогодні є реальна політика по здійсненню об'єднання, інтеграції України, протидії сепаратистським діям, і зовнішній загрози суверенітету України. Розуміючи, що всі вище названі проблеми ще довго будуть знаходитися в полі зору науковців і дослідників, сьогодні варто зосередитися на майбутньому політичному розвитку, його тенденціях, напрямках, чинниках успішності, з урахуванням того досвіду, який ми здобули останнім часом, важливим є не тільки аналіз трансформацій, які відбулися в питанні поділу влади в Україні в період 1991-2013 років, але і ідентифікація проблем та вироблення пропозицій, які б допомогли вирішити проблеми та усунути існуючі загрози подальшому розвитку України як демократичної держави, яка функціонує на засадах поділу влади.

Отже, про тенденції. Як відомо, основною причиною краху попереднього політичного режиму (який вже отримав назву «клептократичного авторитаризму»), можна вважати його рух в абсолютно протилежному сучасному суспільному прогресу напрямку. Так само як і в інших країнах в основі кризи недемократичних режимів лежить втрата політичною елітою контролю над соціально-економічними процесами, і водночас втрата правочинності її панування в очах суспільства, тобто делегітимізація влади. З точки зору тривалого і стійкого

поступу як авторитаризм, так і тоталітаризм довели свою нездатність адекватно реагувати на виклики часу, забезпечувати динамічний економічний і соціальний розвиток, свою протилежність природі сучасної цивілізованої людини, відверте нехтування її інтересами. Все це переконливо доводить, що вони вичерпали себе і потребують заміни [4].

Достатньо подивитися на політичну карту світу та динаміку змін політичного устрою різних держав для того, щоб переконатися в наявності постійних факторів, які прослідковується майже у всіх процесах сучасного політичного розвитку:

- розповсюдження у сучасному світі нормативного відношення до демократії, яку розглядають як декларативний ідеал та мету суспільних перетворень;
- зростаюча масова привабливість демократичної моделі у світі і обумовлена цим делегітимізація авторитаризму як моделі національного розвитку;
- реальне зростання демократичних прав і свобод, що відбувається у багатьох країнах світу;
- економічна неефективність реформаторських можливостей авторитаризму у якості інструменту суспільної модернізації;
- історична приреченість тоталітарного устрою як закритого суспільства, яке не пристосоване до своєчасного якісного оновлення, соціальний контроль є об'єктивно неможливим в умовах сучасної інформаційної технологічної революції, інформаційного суспільства.

Монополізація і централізація державної влади і в центрі, і на місцях, порушення розподілу влад, як всередині влади, так між державою та громадянським суспільством, перетворення всіх гілок влади, окрім президентської вертикалі на її формальний придаток, перетворення держави на корупційну машину збагачення сімейного клану президента, ці та багато інших причин призвели до делегітимації державної влади та її гілок (законодавчої, судової, правоохоронної тощо), масового політичного відчуження та масових політичних протестів.

В розвинутих країнах світу конституційна державно-правова практика ставиться до принципу поділу влади як до родової ознаки демократичної та соціально-правової держави, оскільки по суті своїй цей конституційний принцип не допускає узурпації влади в руках однієї особи, органу тощо, а також функціонально розподіляє її між різними гілками. «Цей принцип забезпечує необхідну в демократичному ладі свободу особи і реалізує демократичний постулат виключення монархізму, служить утвердженню узгодженості функціонування системи влади з вимогами права» [6].

Вдосконалення ж механізму реалізації поділу влади передбачає подолання ряду проблем не лише на рівні системи державних органів, а й політичної структури суспільства загалом. Це стосується змін до конституції, реформування виборчої системи, зміцнення взаємозв'язку і взаємної відповідальності між парламентом та урядом, посилення гарантій незалежності судової влади, впровадження нових інститутів та форм реалізації прав громадян (народу) як первинного носія влади тощо.

Ще наприкінці 2009 року незалежними експертами (І.Коліушко, Г.Касьянов, І.Бураковський, О.Сушко, Є.Бистрицький та ін.) було запропоновано стратегію модернізації України. Документ широко обговорювався представниками громадських організацій, бізнесу, сумлінними політиками, науковою громадськістю та експертами по всій Україні. Ця стратегія містить продуманий комплекс системних реформ щодо модернізації України, в тому числі зміни в інституційній організації держави та територіального самоврядування, проблеми соціально-економічної модернізації, зовнішньої політики та безпеки держави, фундаментальних цінностей демократичних змін. Україна вимагає такої політичної системи, де була б забезпечена реальна демократія, чесна конкуренція політичних сил, законотворення було б якісним і прогнозованим, а органи виконавчої влади перебували під ефективним парламентським та громадським контролем. На виборах до парламенту, рад регіонального рівня, міських рад великих міст необхідно запровадити пропорційну систему з

голосуванням із преференціями (за відкриті списки); а на виборах депутатів місцевих рад – мажоритарну систему в багатомандатних округах; на виборах мерів міст – двотурову мажоритарну систему. Слід розширити можливості для здійснення безпосереднього народовладдя на загальнонаціональному та місцевому рівнях, надати виборцям право законодавчої ініціативи. Для розвитку політичної конкуренції слід скасувати імперативний мандат, дозволити самовисування кандидатів на виборах за мажоритарною системою, запровадити щорічне державне фінансування партій, що подолали виборчий бар'єр на парламентських виборах, обмежити фінансування партій за рахунок приватних внесків. Потрібно реформувати державні і комунальні ЗМІ, запровадити суспільне мовлення, захистити журналістів від впливу власників мас-медіа. Очищення політики від корупції вимагає підвищення прозорості роботи всіх органів влади, обмеження депутатської недоторканності, впровадження публічного декларування політиками та посадовцями своїх інтересів, доходів, фінансових зобов'язань та витрат; посилення державного контролю за їх доходами і витратами [3].

Відомий польський вчений-політолог Є. Вятр аналізуючи трансформації, які відбувалися в посткомуністичних державах центральної та східної Європи, дійшов цікавих висновків щодо закономірностей вибору, застосування та розвитку різних моделей демократії, а саме президентської або президенціальної моделі та парламентської або парламентсько-кабінетної моделі. За його оцінкою, обидві ці системи існують в сучасних демократіях і жодна з них не може вважатися більш демократичною щодо іншої. Вони відрізняються способом організації найвищих державних органів. Ці відмінності можуть впливати на стабільність демократії, але сам вибір президентської чи парламентсько-кабінетної конституційної моделі не визначає демократичності чи недемократичності держави. Однак, на його думку, президентська модель поділу влади вимагає від людей, які виконують функцію президентів, старанного дотримання встановлених конституцією розмежувань. Умовою успіху президентської моделі є відсутність спроб кожної зі сторін входити в компетенцію іншої гілки влади. На його думку, в посткомуністичних країнах президентська модель обиралася там і тільки там, де демократичні традиції і демократична опозиція були слабкими. Вибір президентської моделі зумовлюється також тим, що в цих країнах лідерами виступали колишні комуністичні лідери. До таких країн належить і Україна. Він вважає, що вибір президентських моделей став головною причиною політичних і, як наслідок, економічних криз. В тих країнах, де вдалося змінити модель на парламентську (парламентсько-кабінетну), вдалося здолати кризи і забезпечити стабільний демократичний та економічний розвиток цих країн. До таких країн належить і Польща, оскільки до 1997 року (до моменту прийняття діючої зараз Конституції Республіки Польща) положення конституційних новел 1989 року та Малої Конституції 1992 року стали однією з головних причин повторення конфлікту між Президентом Л. Валенсою і парламентською більшістю. І тільки прийняття в 1997 році нової Конституції створили підстави для нормального функціонування гілок влади на принципах їх поділу та рівноваги.

Можна стверджувати, що держави, які обрали парламентсько-кабінетну систему, краще долали політичні кризи і більше діяли згідно з процесами демократичної консолідації, ніж ті, які обрали президентську систему. На його думку, наділення колишніх комуністичних лідерів великими повноваженнями, які мають президенти в президентській системі правління, створює спокусу управління авторитарним способом. Це призводить також до слабкості партійних систем, оскільки президентська система правління дає главі держави значну незалежність від політичних партій. Оскільки він обирається безпосередньо народом, то він може але не повинен співпрацювати з партіями. Він може правити без власної партії, спираючись на державну бюрократію, армію, органи державної безпеки, використовуючи контрольовані державою засоби масової інформації. Тому президентська система сприяє маргіналізації політичних партій. Основною причиною деградації президентської системи в колишніх комуністичних державах, до яких належить і Україна, є слабкість

конституціоналізму, відсутність усталених і закорінених в суспільній свідомості правових норм і політичних звичаїв. Ці причини меншою мірою впливають на спосіб функціонування парламенсько-кабінетної системи, оскільки в них менше справ залежить від особи, яка стоїть на чолі держави. В президентській системі концентрація влади в руках однієї особи стає небезпечною, якщо відсутні зрозумілі і добре сконструйовані конституційні норми, які захищають поділ влади, і якщо громадяни не виховувалися в демократичній політичній культурі [7, с. 121-134].

Зміна існуючої моделі організації державної влади, таким чином, щоб вона не залежала від поточної політичної ситуації в Україні, є найголовнішим завданням, оскільки тільки стабільність політичної системи може забезпечити стабільність та розвиток суспільства. З історії конституційних змін, які відбувалися в Україні протягом останнього десятиліття, необхідно зробити відповідні висновки та запровадити таку систему поділу влади в Україні, яка б не тільки стала запобіжником її узурпації однією з гілок влади і відповідно запобіжником повернення до авторитарного режиму, а й яка б забезпечувала рівновагу, ефективність та співпрацю гілок влади, а в разі виникнення суперечностей або конфліктів забезпечувала б надійний та ефективний механізм їх вирішення, стала основою економічного розвитку та процвітання. На це наголошував М. Онішук, зазначаючи, що «вдосконалення системи стримувань, противаг і балансів набуває в доктрині конституційної перебудови особливого значення як об'єктивна потреба з огляду на політичну незавершеність і недостатню зрілість української демократії, відсутність прямих кореляцій між інтересами громадян, нації, держави та корпоративними цінностями й завданнями політичних партій, слабкий вплив громадянського суспільства на владні інституції» [2].

Враховуючи вплив вказаних чинників, перехід до іншої форми державного правління, на думку багатьох дослідників, продиктований, насамперед, постійною боротьбою між законодавчою та виконавчою гілками влади, яка засвідчила, що жорсткий поділ влади не може так функціонувати в Україні, як він функціонує в західних країнах з президентською формою правління. Тому більшість вітчизняних науковців та конституціоналістів звернули увагу на досвід саме парламентських республік. На думку Р. Мартинюка, організація державного механізму України стосовно місця й ролі у ньому виконавчої влади, насамперед Кабінету Міністрів України, має зазнавати конструктивних поліпшень у напрямку переходу до режиму раціоналізованого парламентаризму, одним з елементів якого є сильна й достатньо самостійна у своїх діях урядова влада [1, с. 60-61].

З цієї точки зору найбільш конструктивним вбачається перехід саме до парламентської або парламентсько-президентської форми правління. Відповідно, в процесі переходу до парламентської форми правління в Україні особливого значення набувають процеси оптимізації та вдосконалення системи державної влади, що, насамперед, передбачає реформування механізму реалізації поділу влади в напрямку підвищення ролі парламентських структур у владному трикутнику. Згідно з оцінкою Ю. Шемшученка, ми перебуваємо на досить солідній відстані від оптимальної моделі сучасного парламентаризму. Саме цим зумовлена необхідність подальшого розвитку українського парламентаризму. І тут важливим є пошук шляхів у цьому напрямку [5, с. 155].

У цих умовах зміни до конституції відіграють більш істотну політичну роль, ніж, скажімо, у країнах, де вони висуваються в умовах стабільної конституційної демократії і виконують більш «технічну» роль. «Як доводить практика самої України та інших країн світу, цілком нормальним явищем є процес внесення змін і доповнень до конституції. Така практика не є чимось новим для сучасного конституціоналізму і майже будь-яка з нині чинних конституцій містить норми і правила внесення змін до неї. Але при цьому ми маємо завжди пам'ятати про дві речі. По-перше, попри будь-які можливі коливання політичного курсу, попри будь-які події на зовнішньо- чи внутрішньополітичній арені, мають залишатися незмінними ті базові цінності і пріоритети, які встановлені у першому розділі Конституції. Я маю на увазі проголошення України незалежною, демократичною, соціальною та правовою

державою, визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю, встановлення принципу верховенства права, принципу поділу державної влади тощо.

На нашу думку, подальший розвиток державного правління в Україні повинен бути скерований в напрямку запровадження парламентсько-президентської моделі поділу влади. Незважаючи на ніби негативний досвід функціонування «парламентсько-президентської» форми поділу влади в Україні протягом 2006-2009 років саме парламент у найбільш широкій формулі представляє дійсного суб'єкта державної влади – народ у всіх різноманітностях його поглядів та інтересів. Досягається це саме через широке представництво його представників у парламенті, які самі є носіями різних політичних поглядів. Не зменшуючи роль президента, у випадку, якщо він обирається народом, слід підкреслити, що президент в будь-якому випадку представляє власну позицію, власні політичні погляди (а в умовах сучасної України – політичні погляди однієї з її регіональних складових). Криза загальнонаціонального лідерства, звертання президентів України до «своїх виборців» (тобто тієї частини, що віддала за нього голоси), а не всього народу навіть в статусі президента України, підтверджує дестабілізуючу роль цього політичного інституту.

Сучасний суспільний розвиток вимагає розробки нових підходів до розуміння і усвідомлення сутності і змісту такої складної категорії як політика. Адже сучасна політика передбачає цивілізовані демократичні форми управління і регулювання діяльності людей, які використовуючи владні функції, в межах закону, відстоюють свої інтереси і сприяють гармонізації інтересів суспільства і держави. Політика при цьому розуміється як інструмент гуманізації суспільства, забезпечення його стабільності, консолідації громадянського миру, демократизації держави і суспільства, верховенства права. Такий підхід вже передбачає потребу духовного виміру політичної та державної діяльності, моральної експертизи політичних програм.

Демократична політика має свою специфіку, власні особливості і тенденції розвитку. Для стрижневої тенденції розвитку сучасної політики властиві демократичні гуманістичні цінності. В умовах значного розширення впливу політики в цілому на суспільство, збільшення кількості функцій, які мають виконувати політичні інститути, демократичний тип політики має такі ознаки: гармонійне поєднання інтересів людини та суспільства, врахування інтересів усіх соціальних верств і груп, потреб як нинішніх, так і майбутніх поколінь; оптимальне об'єднання загальнолюдського і класового, універсального і національного; гуманістична спрямованість, подолання технократизму, насильства, злочинності; демократизм і духовність у здійсненні політики; громадянськість і патріотизм; реальний плюралізм, широкі можливості для прояву господарської ініціативи індивідів та груп; підконтрольність влади громадянському суспільству; наявність дійових механізмів компромісного розв'язання суспільних конфліктів і розбіжностей.

Означений гуманістичний вимір політичних процесів спрямований на розвиток інтелектуалізації суспільства, як головного напрямку розвою нації, гарантування державної незалежності та недоторканості кордонів суверенної України.

Ознаками демократичної, стабільної політики є готовність до компромісу, врахування інтересів меншості, гарантування її прав, розв'язання протиріч шляхом узгодження позицій, діалогічне суперництво.

На напрям формування політики справляють вплив якості об'єкта ціннісної орієнтації (суспільство, держава, політичний режим, політичні інститути і лідери тощо), а також потреби та інтереси суб'єктів політичних цінностей. Стійкість самої системи політичних цінностей залежить від діалектики політичних цілей і засобів їх реалізації. Суб'єктивні засоби реалізації моральних політичних цілей знищують позитивну оцінку об'єктивно сформованих політичних цінностей. Це доводить досвід політичного розвитку пострадянських суспільств, коли політичні суб'єкти підірвали довіру до об'єктивних за своєю природою політичних цінностей: суверенна держава, демократична влада, єдність

інтересів політичних еліт громадян тощо.

З іншого боку, моральні відносини, зокрема, моральні якості людей, теж є важливі для політики. До основних характеристик моральності можна віднести панування розуму над афектами; прагнення до вищого блага; добра воля й безкорисливість намірів; здатність жити в людському суспільстві; людяність, або суспільна форма відносин між людьми; автономія волі; взаємне виконання соціальних норм.

Реалії сьогодення, глобалізаційні виклики, правила світового співжиття вимагають проведення демократичної політики, використання моральних норм, породжених об'єктивною реальністю – мирним співіснуванням, домовленостями, консенсусом, врахуванням інтересів усіх, визнанням загальнолюдських пріоритетів, підпорядкуванням загальнолюдським нормам, що відображається у демократичних принципах взаємин людей. Тому врахування гуманістичних оцінок і норм, духовних цінностей людства у політиці стає неодмінною умовою її далекоглядності і ефективності.

Література:

1. Мартинюк Р. С. Органи виконавчої влади у системі поділу влади України [Текст] / Р. С. Мартинюк // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – 2005. – Випуск 28. – С. 56-62.
2. Оніщук М.В. Доктрина конституційної перебудови: завдання та напрями реформ. - [Електронний ресурс] / М.В. Оніщук. – Режим доступу: <http://cai.in.ua/activities/activities/id/doktrina-konstitucijnoji-perebudovi-zavdanja-ta-naprijami-reform-501/>
3. Стратегія модернізації України. Бачення незалежних експертів // Дзеркало тижня. – № 48-49 (776-777). – 12 грудня 2009 р. – С. 14-17.
4. Шаповаленко М.В. Политическое развитие современных переходных обществ: теоретические подходы и основные тенденции: Монография / М.В. Шаповаленко. – Харьков: Издательство Харьковского национального университета внутренних дел, 2007. – 340 с.
5. Шемшученко Ю. С. Вибране [Текст] / Ю.С. Шемшученко. – К. : Наукова думка, 2005. – 592 с.
6. Kuciński J. Legislatywa – egzekutywa – judykatura: konstytucyjne instytucji i mechanizmy służące równowadze władz w polskim systemie trójpodziału [Текст] / J. Kuciński // – Warszawa : ELIPSA, 2010. – 406 с.
7. Wiatr J. Europa postkomunistyczna, przemiany państw i społeczeństwa po 1989 roku [Текст] / J. Wiatr. – Warszawa : Scholar, 2006. – 419 с.

Бабкина О. В. Демократическая политика как императив современного глобального развития

В статье раскрыто противоречивую сущность политики в условиях современного глобального развития. Определены признаки и значение демократической политики, ее духовного наполнения. Внедрение механизмов демократической политики предусматривает реализацию принципа разделения властей, внесении изменений в Конституцию Украины, реформирование избирательной системы, укрепления новых институтов и форм реализации прав граждан. Особое внимание уделяется разработке и распространению неконфронтационной концепции политики как социального явления, преодоления господствующего отношение к ней как к борьбе, или борьбы за приоритеты.

Ключевые слова: политика, демократическая политика, духовность, императивы глобального развития, разделение властей.

Babkina O. Democratic policy as an imperative of contemporary global development

The article reveals the contradictory essence of politics in today's global development. Defined features and value of democratic politics, its spiritual fulfillment. Introduction of mechanisms of democratic politics provides for the implementation of the principle of separation of powers, amendments to the Constitution of Ukraine, the reform of the electoral system, strengthening institutions and new forms of citizens' rights. Particular attention is paid to the development and dissemination of non-confrontational policy concept as a social phenomenon, overcoming the prevailing attitude towards it as a struggle or fight for the priorities.

Keywords: politics, democratic politics, spirituality, the imperatives of global development, the separation of powers.

УДК 323.273:94(477)

Варзарь Иван Михайлович,
доктор политических наук, профессор,
профессор кафедры политических наук НПУ имени М.П. Драгоманова

**ДИЛОГИЯ «РЕВОЛЮЦИЯ – РЕФОРМА» В ТЕОРЕТИКО-
ИСТОРИОЛОГИЧЕСКИХ РЕФЛЕКСИЯХ ТЕКУЩИХ УКРАИНСКИХ РЕАЛИЙ**

В статье концептуально, а не эмоционально интерпретирована несколько забытая с советских времен проблема диалектического соотношения социальной революции и социальной реформы в процессе цивилизационной модернизации страны. Центральная и формообразующая мысль статьи: революция и реформа – не целесообразные средства борьбы за политическую власть, а политические способы организации социальных преобразований. Революция и реформа исследованы в качестве определенно длительных процессов, а не мимолетных актов и ситуативных эпизодов. Из некоего – условно взятого – цикла революций и реформ, апробировавшихся в суверенной истории Украины, для более пристального анализа взяты глубинные политические реформы конца XX – начала XXI вв. и экономические реформы начала 2010-х годов, а также краткостадийные оранжевая и евромайдановая революции, – что бы о них ни говорили легкие на слово публицисты и заангажированные оппоненты.

Ключевые слова: исследовательская эпистема, историологический метод, кратологема, политическая кратология, политический класс, правящий политикум, политическая партия, политическая реформа, политологема, социальная революция, социальная реформа, теоретический концепт, форма правления, этнополитическая партия.

*Думаем – анализируем,
выносим суждения,
не приговоры*

В статье речь идет далеко не об обыденных, а о реально горячих и горящих материях. Трудно их объять так называемым «холодным разумом». Однако, в меру возможностей, я постараюсь следовать совету экс-Президента Украины **Л.Д. Кучмы**, – излагать эти материи «при свежей голове и без горящих спичек в глазах» [14, с. 119].

**I. Опыт предварительного теоретического зондирования
феноменов революции и реформы**

Политическая история народов, стран, государств периодически сотрясается соотношениями сил и тенденций в координатах диалогии «революция – реформа». Некогда очень актуальный – пусть и несколько однобокий – советский опыт выпячивания революции и оттенения реформы «суперсуверенные» украинские элитники уже в начале 90-х годов XX в. начисто выбросили за борт. И теперь мало кто понимает смыслотекст следующей